

STEMMEN UIT HET VRIJZINNIG CENTRUM DE HOEKSTEEN

VOORBURG - SASSENHEIM/LISSE

Adres: Rozenboomlaan 119, 2274 HK Voorburg
Telefoon 070 386 34 13

Zorgverklaring, euthanasie, palliatieve sedatie

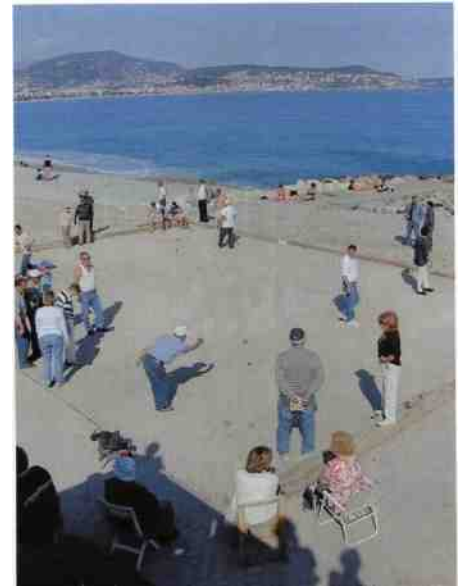
Als vervolg op het thema *opruimen en plannen* wil ik graag aandacht vestigen op enkele documenten op het gebied van de zorg. Niet om besluiten te beïnvloeden maar om te wijzen op hun bestaan en de veel voorkomende onduidelijkheden daarbij.

Voor de toekomst kan het van belang zijn een *zorgverklaring*, ook *wilsverklaring* genoemd, in te vullen. Het handigst is dit via de eigen huisarts te regelen. Het is een document dat vraagt hoe iemand in de laatste levensfase verzorgd zou willen worden. Dit alles kan heel gedetailleerd worden doorgegeven. Bijvoorbeeld: iemand kan in bepaalde situaties afzien van kunstmatige voeding, medicijnen of ziekenhuisopname. Natuurlijk is het nuttig, maar niet dwingend noodzakelijk, dit met familie te bespreken. Afzien van bepaalde zorg of behandeling is geen euthanasie.

Bij euthanasie gaat het om hulp bij zelfdoding door een professional uitgevoerd. Daar hulp bij zelfdoding in Nederland in het algemeen strafbaar is, is euthanasie alleen mogelijk als aan bepaalde wettelijke voorwaarden wordt voldaan. Je kunt een *euthanasieverklaring* invullen waarin je beschrijft in welke situaties je daarop beroep zou willen doen. Meestal wordt een dergelijke wens met de eigen huisarts besproken, in aanwezigheid van naaste familie. Dit geeft een arts inzicht in de redenen en of die passen in de euthanasiewet. Het invullen van een euthanasieverklaring is pas een eerste stap. Euthanasie is geen recht. De verklaring moet regelmatig bij de huisarts bevestigd worden. Je kunt dus niet terugverwijzen naar een formulier dat je 2 jaar eerder hebt ingevuld.

De geruststellende opmerking van een huisarts dat je je 'nergens ongerust over hoeft te maken', zegt niet dat hij/zij euthanasie zal willen toepassen. Bij euthanasie zijn heel verschillende situaties mogelijk. Er kan (indien aan alle wettelijke voorwaarden is voldaan) een tijd en plaats voor afgesproken worden maar ook kan het inhouden dat in het natuurlijke verloop van de stervensfase medicamenten worden gegeven die naar een versneld overlijden leiden. De grens tussen pijnstilling en euthanasie is in dat geval vloeïend. Euthanasie vereist dus veel overdenking maar ook veel energie en tijd om te regelen; het is ook niet zomaar iets. Niet voor jezelf, niet voor de familie en ook niet voor een arts die de intieme sfeer van een patiënt in wordt betrokken.

Een andere mogelijkheid in het kader van gewenste soort zorg is de zogenaamde *palliatieve sedatie*. In het geval dat verwacht wordt dat een patiënt binnen enkele dagen zal overlijden, kan een arts op verzoek van die patiënt *sedatie/verdoving* toepassen. Tengevolge van die verdoving valt de betrokkene in slaap en neemt geen eten en drinken meer tot zich. Hij overlijdt pijnloos in de daarop volgende dagen aan de gevolgen daarvan en zijn ziekte. Palliatieve sedatie kan mondeling

In dit nummer

Van het bestuur	2
Bijbelse perspectieven op de dood	3
Echo's van licht	3
In memoriam	3
Kerkdienst en koor	4
Onze Vader	4
Column	4
500 jaar Reformatie-4	5
Tel je zegeningen	6
Terugblik concerten	7
Agenda en colofon	8

Zaterdag 5 mei Bevrijdingsdag

Om 10.30 uur in de Hoeksteen
o.l.v. Katrijne Bezemer

Hoeksteenlezing 6 mei
Spreker: Ruud Bartlema
Echo's van Licht
H. Andreus

in de laatste levensfase worden besproken of vastgelegd in een zorgverklaring en valt niet onder euthanasie.

Misschien maakt dit denken over hoe u in de toekomst uw leven qua zorg zou willen afsluiten wat somber of emotioneel. Er zijn uiteraard ook mensen die besluiten 'niets vast te leggen' en 'niets af te spreken'. De reden daarvoor kan religieus zijn (mijn God heeft altijd goed voor mij gezorgd en zal ook mijn levenseinde bewaken) of praktisch (ik weet het nog niet of ben er nog niet toe gekomen). Mocht u met mij dit alles eens willen bespreken dan ben ik daar natuurlijk graag toe bereid.

Hartelijke groet,
Katrijne Bezemer

Van het bestuur

De collecte van 1 april was bestemd voor AMT Libanon. Die van 29 april is voor Kerk in Actie en de collecte van mei is t.b.v. de Stichting Arm in Arm. De bloemen van april zijn voor mevrouw De Kieft.

De bestemming voor Kerk in Actie komt ten goede aan een project in Zuid-Soedan, waarbij vrouwen worden gesteund bij hun broodnodige aanvulling op hun gezinsinkomen. Veel vrouwen leiden een uitzichtloos bestaan in Zuid-Soedan, dat al jaren wordt geteisterd door een burgeroorlog. Met name vrouwen lijden onder discriminatie en armoede. Om hun inkomen te vergroten zijn landbouwtrainingen gestart van het Environmental Rehabilitation Program, een partner van Kerk in Actie. Meer informatie over dit project zal nog worden opgenomen in de komende liturgie.

Aangezien het praten door kerk-gangers vlak voor de aanvang van de dienst door sommigen als storend wordt ervaren, zal als orde van dienst in de liturgie het verzoek worden opgenomen stilte in acht te nemen zodra het orgelspel start.

Uit de voorjaarsledenvergadering van 10 april vermeld ik, vooruitlopend op het verslag, in

het kort de volgende punten:

- De kascontrolecommissie, bestaande uit de heren De Cock Buning en Dubbeldam, heeft de financiële stukken in orde bevonden. Op hun voorstel gaat de vergadering akkoord met decharge van het bestuur voor het gevoerde financiële beleid.

- Het financieel jaarverslag is onder dankzegging aan mevrouw Geervliet vastgesteld.

- Na 5 jaar als penningmeester voor de vereniging actief te zijn geweest, neemt mevrouw Geervliet om gezondheidsredenen afscheid als bestuurslid. Simon van Proosdij memoreert het vele werk dat zij heeft verzet en de innovatieve initiatieven die zij heeft genomen.

- Het jaarverslag 2017 van de VVG is ongewijzigd vastgesteld. Een verkorte versie van dit jaarverslag zal op de VVG-site worden geplaatst.

- Bij de evaluatie van het jaarprogramma 2017-2018 wordt geconstateerd dat de programmacommissie er wederom in is geslaagd om een veelzijdig beeld van de VVG op kerkelijk, religieus en cultureel gebied te etaleren. De programmacommissie is inmiddels gestart met de voorbereiding van het jaarprogramma 2018/2019. I.v.m. het voorstel van mevrouw De Boer om meer duidelijkheid te krijgen over de beoogde doelen van programmaonderdelen, de

mate waarin de thema's mensen aanspreken en de organisatorische inzet van het bestuur wordt afgesproken om in de komende periode het jaarprogramma te evalueren.

De resultaten van deze evaluatie zullen t.z.t. worden bekend gemaakt.

- In de vorige Stemmen noemde ik al het van toepassing worden van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) per 25 mei a.s. Deze nieuwe regelgeving heeft consequenties voor alle organisaties die persoonsgegevens vastleggen; van voetbalvereniging tot multinational, dus ook voor onze vereniging. Het bestuur zal de verplichtingen die uit deze nieuwe regelgeving voortvloeien, implementeren in de VVG-organisatie. Over de voortgang van dit onderwerp wordt u nog nader geïnformeerd.

- De vergadering mandateert de afvaardiging naar de landelijke ALV van 21 april om haar standpunt uit te dragen m.b.t. het rapport van de Commissie Vrijzinnigen Nederland 2020.

Hartelijke groet,
Jan Jager

In memoriam

Op 4 maart overleed de heer Arij C. van den Dool uit Nootdorp op de leeftijd van 93 jaar. Hij diende in 1-8 R.I. Veluwe bataljon, voormalig Nederlandsch-Indië. In het leven van hem en zijn echtgenote waren de oorlogsjaren een belangrijke invloed in hun leven gebleven; vanwege de tragische maar ook de bijzondere en toeval-gebeurtenissen in het leger waar Arij veel over vertelde. Arij en Dineke waren vele jaren trouwe bezoekers van De Hoeksteen. Zij namen daar ook deel aan diverse gesprekskringen waarin Arij altijd precies geformuleerde opmerkingen en aanvullingen wist te geven. Na haar overlijden had hij met enige hulp een nog goede periode in het appartement aan de Dorpsstraat in Nootdorp. Hij was een perfecte gastheer, altijd onderhoudend en belangstellend. Op hoogtijdagen kwam hij naar De Hoeksteen waar hij ook nog verschillende oude vrienden trof. Zijn overlijden en afscheid vonden, net als van zijn echtgenote eerder, plaats in een periode van strenge vorst. Als groot schaatsliefhebber zou hem dit hebben aangesproken. Wij wensen de familie Van den Dool veel sterkte toe met dit verlies.

Moge hij nu rusten in het Licht van de Eeuwige
K.B.

Echo's van licht

Over de poëzie van Hans Andreus

Spreker Ruud Bartlema
Zondag 6 mei, 10.30 u
Entree: € 7,00; voor Hoeksteen-
leden en -vrienden € 5,00; incl.
koffie/thee

Hans Andreus wordt wel de dichter van het licht genoemd. En hoewel misschien een cliché, toch kun je, wanneer je z'n verzamelde gedichten op elke willekeurige bladzijde openslaat, niet ontkennen dat daar het woord licht voorkomt. Licht als levensprincipe, als verlangen naar heelheid of als metafoor voor de zingeving van het leven. Licht. Altijd weer licht. Waarom? Misschien wel omdat het in zijn kinderjaren verre van licht geweest is.

(lees verder in het jaarprogramma)

Ruud Bartlema, beeldend kunstenaar en leraar Joodse Mystiek uit Soest, gaat in op zijn leven en dichtkunst en zal in een performance van voordracht en muziek een vertolking geven van een aantal van Hans Andreus' gedichten.

Bijbelse perspectieven op de dood

Wijkbijeenkomst: Voorburg, Leidschendam, Rijswijk en Den Haag (Marlot, Mariahoeve en Bezuidenhout)

We kennen in onze tijd geen grote, dragende gedachte meer over leven, dood en eeuwig leven, zegt ds. Aart Mak in zijn boek *Met stomheid geslagen, nieuwe taal en gebruiken bij uitvaarten* uit 2006. Eigenlijk is dat in de Bijbel niet zo heel veel anders. Ook daar bestaat een waaier aan visies op de dood. Hoe zou dat ook anders kunnen? De Bijbel bestaat uit 66 boeken, die in de loop der eeuwen zijn bijeengevoegd. Tussen het OT en NT bestaan dan ook, in dit opzicht, belangrijke verschillen.

In deze wijkbijeenkomst bespreken we enkele bijbelse visies op de dood. Samen lezen we fragmenten over het ideaal 'oud en der dagen zat' te sterven, over de dood als vijand respectievelijk als vriend, over de oproep om, in het licht van de dood, de 'dag te plukken', over troost bij ziekte en overlijden etc.

De bedoeling is om hierover met elkaar in gesprek te gaan. Hebben deze visies betekenis voor ons? Kunnen ze ook troosten? Zo ja, op welke manier?

Locatie: Hoeksteenkerk, Voorburg
Tijdstip: **do. 17 mei, aanvang 14.30 u**

Inleiding door Ds. Antje van der Hoek (remonstranten Den Haag)

Kerkdienst en Hoeksteenkoor

Zondag 20 mei 10.30 uur Pinksteren

Thema: *De taal van religie*

Voorganger ds. K. Bezemer

Organist Albert van der Haven

Hoeksteenkoor o.l.v. Frits Muusse

Liederen tijdens de dienst:

Holy spirit light divine M. Gottschalk

Go now in peace, D. Besig.

One hand, one heart L. Bernstein

Collecten voor de maand mei:

1e voor de instandhouding eigen geloofsgemeenschap

2e voor Stichting Arm in Arm

Bloemenbusje aan de uitgang.

Onze vader

De apostolische geloofsbelijdenis belijdt dat Jezus Gods zoon is. Omdat dat te groot is voor ons aards begrijpen, willen wij dat isoleren, zoals in een laboratorium. Als het geïsoleerd is, als het kleiner gemaakt is, als het uit alles gehaald is, dan zit het nergens meer in. Dan hebben wij het a.h.w. vastgenageld en kunnen wij het bestuderen met onze maatstaven. Wij kunnen gaan analyseren en kijken waar wij het voor kunnen gebruiken en waar wij het kunnen toepassen.

Maar Jezus heeft ons het 'Onze Vader' gegeven. Als wij het bidden zoals het er staat, dan staat Jezus niet alleen, niet geïsoleerd. Dan zijn wij allemaal kinderen, zonen van God. Dat vertelt Hij in dat gebed.

Marijke van Proosdij

Column

Toen ik beginnende teenager was, speelde ik in de harmonie St. Cecilia in Leidschendam. Ik begon op een stellahoorn, daarna op een cornet oftewel een piston en als derde blaasinstrument de trompet. We oefenden op de zolder van een pand aan de Damlaan. Je moest uitkijken dat je niet tegen een steunbint op liep. Het eerste muziekstuk dat ik repeteerde was Punjaub.

Im Weissem Rössl, operettemuziek, stond daarna op de lesse-naars.

Een mooie tijd, met concoursen in o.a. Langeraar, kan ik me herinneren.

Ik droeg een niet goed passend uniform, maar dat zorgde er niet voor dat ik de meisjes van me af moest slaan. Dat kwam veel later. Als mijn ouders de vier (heems)-kinderen zat waren, gingen ze ergens naar toe. Gelijk hadden ze. Ik logeerde dan bij de dirigent en zijn vrouw aan de Willem Pijperlaan in Leidschendam. Hij probeerde toen mij viool te laten spelen, maar tot op heden kan ik dat niet. We gingen samen op de DKW naar 'ik weet niet waar' toe om te vissen. s'Morgens om vijf uur uit bed, later kwam me dat te pas. Ik ben altijd met muziek

bezig geweest. Op de MULO zei meester Van Doolen dat ik heel goed was in tonen over nemen. Hij adviseerde mij mijn heil in de notenwereld te zoeken.

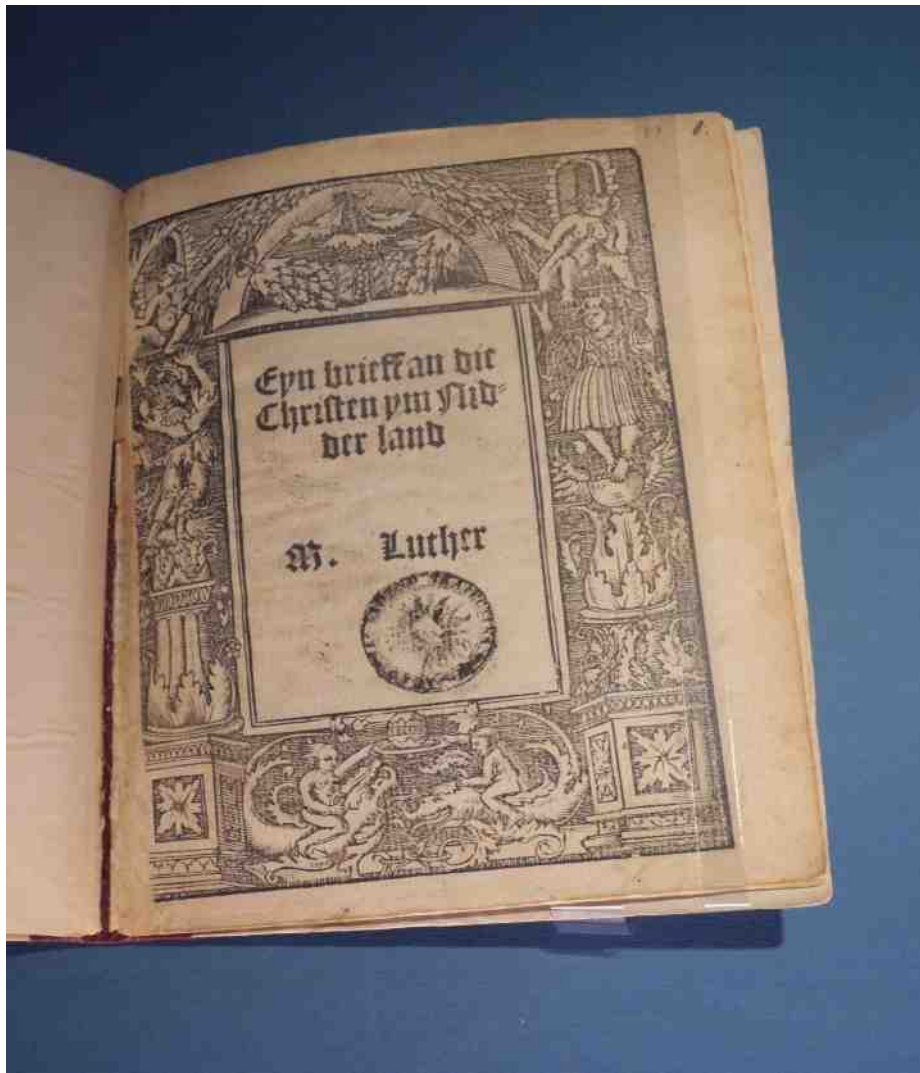
Ik heb veel beroepen gehad, maar niet in de muziekwereld. Wel altijd gezongen en gedrumd. Ik geloof in het feit dat mensen meer talenten hebben dan ze vaak denken. Het ligt o.a. aan de omgeving waarin je opgroeit.

Als de opvoeders zelf geen interesse in een bepaalde bezigheid hebben, kan het zijn dat de kinderen ook niet echt staan te trappelen om bijvoorbeeld parachute te gaan springen. Dat kan dan via school of vrienden gebeuren. Ik heb rond de eeuwwisseling een recensie geschreven in het toenmalige Weekblad van Leidschendam over een concert van de Christelijke Oratorium Vereniging. Een van de bassen, met wie ik toen in een acapellakoor zong, vroeg mij of ik een muzikale opleiding had genoten. Dat was niet zo, maar ik ben in veel dingen geïnteresseerd, dus ik kon de instrumenten noemen die ik hoorde en vertellen hoe zij klonken. De stemsoorten waren ook niet vreemd voor mij.

Ik bedoel te zeggen, dat je, als je wilt en niet te veel wordt tegengewerkt door je omgeving, je bijvoorbeeld een aardige recensie kan schrijven.

Kees Strampraad

Brief Luther 1523 aan de Christenen in Nederland (en Vlaanderen), (tentoonstelling 'Luther', Utrecht 2017/18)

500 jaar Reformatie-4

Luthers brief aan de Christenen in Nederland

In afwachting van nadere gegevens uit Wittenberg over de illustratie en teksten boven de 'Stellingen-deur' (zien afl. 3, febr.), nu eerst een kort doch droevig stemmend intermezzo.

In ons land had Luther al vroeg veel vrienden, met name in het klooster van zijn eigen congregatie, de Augustijnen. Hiertegen echter trad de Inquisitie met vervolging van ketters hardhandig op, gebaseerd op de besluitend

van de Rijksdag te Worms (1521). Het klooster werd met de grond gelijk gemaakt. Veel monniken vluchtten of herriepen hun geloof. Twee van hen die standvastig bleven, Hendrik Vos en Jan van den Esschen, stierven 1 juli 1523 op de brandstapel op de Markt te Brussel. Luther ontving het bericht van hun dood met ontroering. Naar aanleiding daarvan schreef hij een brief "an die Christen ym Nid der Land" (afb. 1).

Hij uit daarin zijn verachting over de terechtstelling maar schrijft ook 'hoe heerlijk en in eeuwige

vreugde zij met Christus zullen weerkomen en dat zij, die voor hun ontijdig levenseinde verantwoordelijk zijn, met gerechtigheid gericht zullen worden. (...) Wij hier zijn het, tot nog toe niet waard geweest om zo'n kostlijk en waardig offer voor Christus te worden (...)'

Tegelijk verheugde hij zich in de snelle verbreiding van zijn gedachtegoed en werd erdoor geïnspireerd tot het schrijven van zijn eerste lied Ein neues Lied wir heben an.

De hele tekst is te vinden in de [Luther Werke] Weimarer Ausgabe WA 12,77-80 (ter inzage in de KB) en op internet.

Ton Spruijt

Tel je zegeningen (zamenzang)

Als je denkt ik zie het niet je bril is weg
Lichtknopjes onvindbaar je hebt altijd pech
Gooi niet kwaad je glazen in - denk nog een keer
Kijk nog even verder en dan gaat het weer (Allemaal: Hoe?)

Refrein:

Tel je zegeningen, tel ze een, twee, tien
Zet de goede bril op en je zult het zien!
't zijn er vele, als je maar goed kijkt.
Klein en groot waardoor je leven wordt verrijkt!

Als je wekker 's ochtends om je oren loeit:
En je arme geest voelt zich nog steeds vermoeid.
Tel je zegeningen tel ze een voor een.
En je zegt verwonderd: Ik ben niet alleen (Allen: Hoe?)
Refrein: Tel je zegeningen, twee, tien..

Fiets je bij min zeven en met oostenwind
heel vroeg naar je werk dat altijd vroeg begint
kom je aan als ijsklomp, je ontdooit al gauw
als je hem hoort zeggen: "Zuster, 'k hou van jou!"
Refrein: Tel je zegeningen, twee, tien..

Bij je vriendje thuis is geld in overdaad
Geld is heus niet alles waar het echt om gaat
Alles draait om licht en warmte, liefd' en hoop
Zegeningen zijn toch met geen geld te koop. (Dus:)
Refrein: Tel je zegeningen, een voor een.

Als je denkt ik trek het niet mijn geld is op
En je wilt gaan gokken: haal dat uit je kop
Altijd zijn er mensen met tomatensoep
Je bent niet alleen want je hoort bij de groep (Dus:)
Refrein: Tel je zegeningen, een voor een.

Als je denk ik hoor niet ik hoor nergens bij
Stilvallen of schreeuwen maakt je heus niet vrij
Leg je oor te luist'ren er is veel te doen
Help een ander mens en geef jezelf een zoen! (En..:)
Refrein: Tel je zegeningen, een voor een.

Als je voelt ik voel niets meer: word toch niet hard
Harteloze mensen maken and'ren zwart
Dommekrachten nepnieuws trap er toch niet in
Want de zachte krachten winnen dus geloof daar in. (Hoe?)
Refrein: Tel je zegeningen, tel ze een, twee, tien
                      Zet de goede bril op en je zult het zien!
                      't zijn er vele, als je maar goed kijkt.
                      Klein en groot waardoor je leven wordt verrijkt!

(overgenomen uit de site van Vrijzinnigen Nederland)

Tekst Ivo de Jong

Terugblik twee concerten

25 maart 2018

15 april Twee kwartetten concert

15 april Twee kwartetten concert

15 april Twee kwartetten concert

Foto's TS

Indien onbestelbaar: Rozenboomlaan 119, 2274 HK Voorburg

AGENDA

MEI

- do 3 10.30 u OntMoeting, gastheer Jan Jager
- za 5 10.30 u Viering Bevrijdingsdag o.l.v. Katrijne Bezemer
- zo 6 10.30 u Hoeksteenlezing *Echo's van licht*
speker Ruud Bartlema
- di 8 14.00 u Griekse leeskring – Marcus Ev. 12 v.a. vers 31
Scheltuslaan 27, Voorburg
- zo 13 10.30 u Taizé viering, drs. K. Bezemer
- do 17 15.00 u Kring *Naar innerlijke stilte* o.l.v. drs. K. Bezemer
Dorpscentrum Lijtweg 9, **Oegstgeest**
- do 17 14.30 u Wijkbijeenkomst Re, voorganger ds. A.v.d. Hoek
- vr 18 14.45 u Kring *Desgevraagd* o.l.v. ds. R.F. Philipp
- zo 20 10.30 u Kerkdienst Pinksteren, voorganger ds.K. Bezemer
m.m.v. het Hoeksteenkoor o.l.v. Frits Muusse

JUNI

- di 5 14.00 u Latijnse leeskring - Judith 8,
Aaltje Noordewierstraat 194, Den Haag
- do 7 10.30 u OntMoeting, gastheer Jan Jager

Colofon

Voorganger:
Ds. K. Bezemer,
Floris Versterlaan 23
2343 RV Oegstgeest
Tel.: 071 532 04 38
kbezemer@iroka.nl

Voorzitter:
S.J. van Proosdij
Tel.: 070 386 86 85
s.j.v.proosdij@gmail.com

Secretariaat:
J.J. Jager
Tel.: 06 206 17 539
secretarishoeksteen@gmail.com

Penningmeester
G.Vallenduuk-Visser
Tel: 0252 213 998
penningmeesterhoeksteen@gmail.com

Gebouw/verhuur:
J.J. Jager
Tel.: 06 206 175 39
jagerjjan@gmail.com

**Contactpersonen
ziekenhuisopnamen:**
Ds. K. Bezemer of
J.J. Jager
Redactie Stemmen:
G. Hornman-Oldenbeuving
M.van Proosdij-v.d. Beukel
H. van Wingerden
W. Toes

Eindredactie:
A.G. Spruijt
Tel.: 070 347 28 07
agspruijt@gmail.com

Bankrekeningnummer:
NL 93 INGB 0000 137735
Vereniging van Vrijzinnig Gods-
dienstigen te Voorburg

Maandblad Stemmen:
Op aanvraag via het secretariaat

Redactieadres:
stemmen@kpnmail.nl
Rozenboomlaan 119
2274 HK Voorburg

Website
www.vrijzinnigcentrumdehoek-
steen.nl

Inleveren kopij

Wilt u kopij voor het juni nummer a.u.b. insturen
uiterlijk 15 mei 2018 a.s. in Times New Roman pt.12
regelaafstand 1 naar het redactieadres stemmen@kpnmail.nl
of naar Rozenboomlaan 119, 2274 HK Voorburg